

Nr 17

Utrikesutskottets betänkande i anledning av motion om en konvention mot ekocid.**Motionen**

I motionen 1971: 336 av herr Takman m. fl. (vpk) föreslås att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om initiativ — med stöd av art. 13 i Förenta nationernas stadga eller på annat sätt — för att få till stånd en internationell konvention som förbjuder ekocid.

Med »ekocid» menar motionärerna en förstörelse av ekologiska system och därmed en förstörelse eller allvarlig rubbning av de framtida betingelserna för växtliv, djurliv och mänskligt liv. En konvention, som gjorde ekocid till ett brott enligt folkrätten skulle, anser motionärerna, få omedelbar tillämpning på Sydvietnam och Laos.

Motionen återger uppgifter ur officiella rapporter, press och litteratur om amerikanska truppers användning av växtbekämpningsmedel i samband med krigföringen i Vietnam.

Utskottet

De stridsmetoder som beskrivs i motionen 336 är huvudsakligen att hänföra till kemisk krigföring. Det internationella arbetet på nedrustningens och rustningsbegränsningens område har under senare år i hög grad varit inriktat på åtgärder mot biologisk och kemisk krigföring.

Ett förbud mot biologisk och kemisk krigföring finns nedlagt i 1925 års Genèveprotokoll rörande förbud mot användande i krig av kvävande, giftiga eller liknande gaser m. m. Genèveprotokollet bekräftade ett redan före första världskriget existerande förbud mot biologisk och kemisk krigföring.

Ett antal av de stater som antagit Genèveprotokollet har gjort det med reservationer av olika slag. Förenta staterna har undertecknat men ej ratificerat protokollet.

Till följd av vissa oklarheter i protokollets skrivning har omfattningen av dess förbudsregler ibland ifrågasatts. Under årens lopp har den meningen alltmer gjort sig gällande i den folkrättsliga doktrinen att det i Genèveprotokollet nedlagda förbudet mot biologisk och kemisk krigföring är av sedvanerättslig karaktär. Enligt detta synsätt råder ett allmänt förbud som gäller för staterna, oberoende av om de antagit

Genèveprotokollet eller inte. Förbudet är totalt och gällande för alla former av biologisk och kemisk krigsföring, således inte bara de i 1925 års protokoll speciellt nämnda.

När FN för några år sedan på allvar började angripa problemkomplexet biologisk och kemisk krigsföring, var bakgrunden inte minst den omfattande användningen av avlövningsgifter och andra herbicider samt tårgas under striderna i Vietnam. De internationella ansträngningarna har inriktat sig på två uppgifter, nämligen dels att få uttryckligen fastslaget att det existerar ett användningsförbud av total karaktär, dels att komplettera detta med förbud också mot utprovning, tillverkning och lagring av alla biologiska och kemiska stridsmedel.

Beträffande den första uppgiften antog FN:s generalförsamling hösten 1969 en resolution, efter förslag av bl. a. Sverige, i vilken deklarerats att Genèveprotokollet är ett uttryck för de allmänt erkända folkrättsliga regler som förbjuder användningen i internationella väpnade konflikter av alla biologiska och kemiska stridsmetoder, oberoende av den tekniska utvecklingen. Resolutionens definition av kemiska stridsmedel inkluderar växtförstörande gifter, som ju inte fanns 1925, och tårgas. Resolutionen antogs med 80 ja-röster. 3 stater röstade emot, nämligen Förenta staterna, Australien och Portugal. 36 stater nedlade sina röster, flertalet av dem förklarade emellertid att de delade den i resolutionen uttalade folkrättsliga uppfattningen. De hade främst avstått av juridiska eller konstitutionella skäl. En uppfattning var t. ex. att generalförsamlingen inte var behörig att tolka Genèveprotokollets bestämmelser.

Det kan nu med stöd av generalförsamlingens resolution hävdas att det existerar ett förbud mot användning i krig av alla former av biologiska och kemiska stridsmedel.

Det är bekant att det finns ett betydande opinionstryck inom Förenta staterna för att Genèveprotokollet skall ratificeras och för att detta skall ske utan någon form av reservation beträffande förbudets totala karaktär. Något beslut om att upphöra med användande av växtbekämpningsmedel och tårgas i krigsföringen har dock inte tillkännagivits.

Även frågan om förbud mot utveckling, tillverkning och lagring av ifrågavarande stridsmedel har förts framåt i det internationella nedrustningsarbetet. Nedrustningskommittén i Genève har sålunda enats om ett avtalsförslag innehållande förbud mot utveckling, tillverkning och lagring av biologiska vapen och toxiner. Toxiner är till sina verkningar att jämföras med biologiska stridsmedel. På grund av oenighet mellan stormakterna om kontrollmetoderna har ett motsvarande förslag avseende de kemiska stridsmedlen inte hittills kunnat framläggas. Delförslaget rörande biologiska vapen och toxiner kommer inom kort att behandlas i FN:s generalförsamling.

Ett betydande internationellt arbete har således redan utförts för att få till stånd ett effektivt förbud mot sådana stridsmedel som avses i motionen 336. Sverige har gjort en uppmärksam insats i detta sammanhang.

Det är nu synnerligen angeläget att söka slutföra det pågående förhandlingsarbetet genom att komplettera rådande folkrättsliga förbud mot användningen i krig av biologiska och kemiska stridsmedel med fullständiga förbud också mot utveckling, tillverkning och lagring av sådana stridsmedel.

Utskottet anser att initiativ i enlighet med motionen 336, syftande till att få till stånd ytterligare en konvention, som förbjuder användningen av bl. a. växtbekämpningsmedel i krig eller »ekocid», skulle kunna minska den internationella tilltron till det folkrättsliga förbud som redan existerar på detta område. Ett sådant initiativ skulle därför motverka sitt syfte.

Utskottet vill slutligen erinra om att Sverige, som bl. a. framgår av utrikesministerns anförande i riksdagen den 31 mars 1971, har påtalat att Förenta staternas användning av växtbekämpningsmedel i krigsföringen i Indokina strider mot folkrätten.

Av de skäl som här anförts hemställer utskottet
att riksdagen avslår motion 1971: 336.

Stockholm den 24 november 1971

På utrikesutskottets vägnar
OLLE DAHLÉN

Närvarande: herr Dahlén (fp), fru Lewén-Eliasson (s), herrar Johansson i Jönköping (s), Palm (s), Turesson (m), Göransson (s), Hellström (s), fröken Bergegren (s), herrar Virgin (m), Hugosson (s), Wirmark (fp), Korpås (c) och Ericson i Örebro (s).

